

Иван Пошић

УБИЦА ДРВЕЋА

Након што је пао на повређени десни кук, остао је да лежи на влажној земљи, а у ноздрве му је улазио мирис орошеног биља и лишћа. Секира му је била поред главе, а очи су хватале врхове стабала и, изнад њих, сиво небо. Ухватио се за џеп војне униформе коју је носио кад је одлазио у сечу и оданде извукао цигарету. Покушао је да устане, али то није било могуће, па је заузео неки полулежећи положај, запалио цигарету и почео да размишља. Никад га овако тело није изневерило, први пут схватао је немоћ и природне законе.

Радиша ће трактором да дође за неколико сати. У шуми, знао је, може да набаса на још неког дрвосечу. Али, заправо, он сада само може да очекује да неко набаса на њега. Извукао је из поцепаног новчаника неколико пожутелих сличица. Можда је био сентименталан више него што је требало, обично је тако кад човек онемоћа, зависи од других, схвати да је мали и да има рок трајања.

Владислав Топић Топ, некадашњи сјајни фудбалер бивше СФРЈ, данас дрвосеча из нужде, у недостатку бољих решења почео је да из архива сопствених успомена извлачи лица, боје, слике и речи.

Заврнуо је панталоне и спустио чарапе. Ожиљак на десној потколеници подсећао га је на Титоград. Тамо је од некадашњег костоломца Бакрача добио ударац за успомену и дуго сећање. Уопште, ноге су му биле пуне ожиљака од крампона противничких бекова. Сећао се, а брк му се смејао, како је од Драгослава

Степановића добио батине јер га је *радио* као вола пред пуним стадионом. Сећао се како су му разваљивали бубреге бекови Илирије, како га је Миљанић шамарао поред аут линије, био је оно што је Кантона био после, велики неприлагођени шармантни уметник с лоптом, који све то није схватао претерано озбиљно. О његовом дриблингу у трку испредале су се легенде. Кажу да је био раме уз раме са Џајићем, у неким елементима чак и бољи. Али, ко је то могао да зна у оној Југославији, ако ниси играо у Звезди, Партизану, Жељезничару, Динаму, Хајдуку, ниси био нарочито примећен... Ко би то, дођавола, могао да зна у овој шуми. У овој шуми био си нико. У друштву буба и птица, возити се на сећањима било је све што би човек са мисијом, ма како се звао, Мартин Лутер, Шака Зулу, Феликс Каниц, Владислав Топић, Исус Христос, могао да уради. Није било другог решења. Кук је отказао. Неког безименог човека, тамо у шуми. Неки човек срушио се на земљу, тако је то изгледало Богу. Питао се човек потом шта да ради. Да чека провиђење. Плуца на мирној води, само забацује удицу. Вода носи бриге, а шума чува тајне. Владислав Топић Топ, нечија лепа успомена са фудбалског стадиона, лежао је беспомоћан у некој вукојебини богтепита где. Ето, и то је судбина. Цео живот играо је у малом месту, а своју животну шансу да потпише за велики београдски клуб прокоцкао кад се са друговима из краја напио пред потписивање уговора. Добро, свему томе кумовала је и љубав. Био је смртно заљубљен у девојку са периферије. Можда би се и осмелио да тамо, у великој џунгли, направи од свог живота спектакл да није било те девојке и да нису, из младалачке љубави и страсти, врло млади постали родитељи.

Извадио је слику сина, на овој је он могао имати петнаестак година. Никад није успоставио праву комуникацију са сином. Ђерку је волео више, напосто мушкарци његовог кова, дивљи, необуздани, боеми, градски мангупи, обично рано прокљеве да им наследници неће бити довољно *на шајшу*, па се окрећу девојчицама, девојчице су татине принцезе, опште позната ствар. Одлазио му је у посету у Вршац. Дочекао га са ратишта. Са ћерком је покушао оно што са сином није, имао је довољно година да схвати шта значи бити отац. Само ни са ћерком није успевао да оствари прави однос. Она је била сувише затворена, уплашена од живота, он сувише агресиван, недовољно тактичан и нежан. Све у свему, деца су му била поприлично разочарање. У ствари, Владислав Топић увек је највише волео себе. Иако несумњиво пожртвован човек, или – како би то његови кафански пајтоси рекли –

лаф и другарчина – Владислав је пре свега гледао да себи живот направи угоднијим, па је у данима кад га је ишло живот за њега била партија покера коју редовно добија. Ствари су, међутим, у последњих двадесет година отишле дођавола. Све више је пио, живео лоше, остао без посла у Фабрици кристала, почео да побољшава, имао проблема са високим притиском, преживео један лакши мождани удар, погубио пријатеље из прошлости (оне који су уживали да се друже са њим у време док је имао новац). Није могао да буде фигура од ауторитета никоме, ни жени ни деци. Последњих двадесет година заправо је животарио од данас до сутра, препричавајући покаткад легенде из времена своје фудбалске младости. Веровали су му још само они које је живот у међувремену оборио на колена, као да је и њима требало те заједничке југословенске носталгије, препричане кроз фору и виц, онај ехо времена у којем је било могуће бити достојанствен и срећан, без обзира на то да ли си доктор, радник, дрвосеча или фудбалер.

Погледао је свој размрсани палац, успомену на дане двадесетих када је код неког приватника радио као заваривач, углавном за цигарете и пиво. Срећом, палац је данас изгледао добро, није се много примећивало, био је брзо ушивен и повратио је функцију. Поново се насмејао, а онда почео да искашљава зеленкасту пљувачку и пљује. Пушио је превише и био је тога свестан. Али, порок никада није могао да се ослободи. Постоје људи који су смерни, знао је често да каже, као мој брат, све по реду и умерено, па оду пре времена... А постоје и овакви као ја, вукови с Онтарија, којима нико ништа не може... То наравно, није било тачно, али лагао се да му је тело од гранита, мишице снажне, а ум луцидан. Алкохол му је одавно начео јетру и мишице му више нису биле тако јаке. Знао је да говори неповезане реченице и врло често, под дејством алкохола, знао да виче и истерује неку своју правду, па су људи помало и зазирали од њега. Био је поштен човек, од оне врсте која ће све урадити за другог, а за себе не тражити готово ништа. Било му је страно намештање утакмица. Поново се насмејао себи у брк, као да замишља како неком беку ломи кичму тамо поред корнер заставице, и запалио још једну цигарету. У кутији их је било још три, па му се мали црвени аларм у глави упалио, као код зависника који остаје без допа, а дан је дугачак и искушења вребају сваки час.

Сећао се како је сам дао гол и наместио два у победи свог тима на утакмици коју је требало лажирати. Како су били бесни чланови управе, исти они који су му својевремено бацали позиве за наступ за омладинску селекцију Југославије, исте оне лоповчи-

не које је одувек презирао. За њега су фудбалери били ти који одлучују а управа и тренери паразити који скидају кајмак, љигаве се и пливају на зноју и знању фудбалера. Био је фудбалски уметник и за њега нису важила правила. Његове *маказице* – пред крај каријере, на неколико утакмица узастопце тако је погађао мрежу, сетио се тога, нико није давао голове на тај начин. А њему је то био ђеф. Одваљене вилице, поломљених чланака, аркада, његово тело било је некада у стању да се регенерише и када би га противник дивљачки фаулирао. Његов противник данас било је време; кад је кук први пут почео да га боли, игнорисао је то мислећи да је у питању реума. Болови, међутим, нису престајали, па је ноћима остајао будан. Онда је почео да пије лекове, умртвљивали су бол, успевао је да заспи. Али, почео је да ћопа, да вуче ногу. Сетио се свих оних клизећих стартова које су на залеђеним теренима морали да одраде тадашњи клинци у пуној снази. Двадесетак, тридесетак, педесетак уклизавања... Неколико његових исписника из клуба већ је имало операцију кука, заменили су праве вештачким. Један је чак заменио оба. Говорили су му сви да нешто мора да предузме, али он је одбијао. Није волео болнице, лекове, људе који се жале, није подносио болест. Причао је како пије литар ледене воде наискап и како му никад није хладно. Зими је спавао у незагрејаној соби, говорио је да је то добро.

Владислав Топић гледао је у букве и слушао гласове шумских животиња. Шта ако би се појавила нека дивља свиња, па шта ако би се појавила нека дивља свиња, оборио би је на земљу једном руком и савладао је, као онај Спартак друге робове. Јер он је био најјачи, њему ништа нису могли ни стршљенови када га убоду, имао је десет убода пре месец дана и прошло му је за два дана, па и кад се пре неколико година распарао лимом по бутини и себи смрскао палац чекићем, и то је прошло без видљивих последица. Себи је летос један зуб извадио клештима, то за њега није било ништа ненормално. Ломио је ребра па се није тангирао и са шиштавим плућима одлазио на пецање, стајао у хладној води по цео дан. Имао инфекције очију на које није обраћао пажњу. Уништавао своје тело док је могао. А тело је храм. И тело је, једног дана, почело да попушта.

Прошло је сигурно сат времена од како је пао и нога скоро да му је потпуно утрнула а жмарци су се успињали низ кичму. Покушао је да се ослони, да направи иза леђа неки јастук од лишћа и јакне коју је скинуо, да се придигне. Била му је глупа ова ситуација у којој је једино могао да пуши или размишља. Или зове упомоћ. Раздрао се неколико пута ЕЕЕЈЈЈ, АЛООО, УПОМОЋ, а

онда је опет све утихнуло, тек се чуло понегде пуцкетање гранчица или певање птица.

Владислав није баш волео да размишља, за њега је живот био ово *сада*, нешто конкретно, као храна или пиће, нешто што одмах може да окупира човека. Није размишљао о ономе што долази, поништавао је и игнорисао смрт. Кад му је умро отац, строги и суморни железничар који је такође волео капљицу и синове васпитавао шаком и каишем, за њега је то била ствар која се неизбежно дешава и на шта не може да се утиче. Није прошло много времена од укопа а већ је причао вицeve. Није у питању била немогућност емпатије, веч извесна инфантилност коју је показивао. Био је дечак, неспособан да одрасте. Тако је гледао на свет, свет је за њега био вашар, али много чешће опасна гладијаторска арена у којој мораш бити бржи и спретнији. Муцао је због батина које је добијао од оца. Или од дечијег фраса који је прележао, бар тако му је говорила мајка. Мајку је волео, умела је да буде нежна. Била је мистерија како му је мајка остала без ока. Имала је једно сиво око. Чудно, али сећао се сада само тог њеног сивог ока.

Пошто није добијао љубав, слабо је знао и да је даје. За њега је љубав била поклон, никада загрљај и пољубац. Никада савет, никада разматрање проблема. Његови проблеми били су само његови, држао их је дубоко у себи. Имао је добру душу и незгодну нарав. Морао си да му погодиш жицу док се не прозли, а алкохол га је правио саможивцем и агресивним простаком. Тражио је љубав на неки свој начин од жене и деце, а они су од њега тражили оно што више није могао да буде: одрасла, одговорна и стабилна особа. Било је то као тражити од тужног детета, пораженог животом, да постане ведро, оптимистична особа.

Последња цигарета, прошло је два сата, Радиша би требало да се врати до сумрака. Питање је колико ће још моћи ово да ради. Чињеница је да овај посао није за човека који има проблема са куком, али ниједан други посао није хтео да ради. Сви су му деловали недостојно, непоштено, метиљаво. Овај посао дрвосече, бар је то њему, из његове јуродиве варварско-револверашке перспективе изгледало, био је достојан Марвелових јунака или пионира Дивљега запада, неке мешавине Лија Ван Клифа, Џека Паланса, Гризлија Адамса и Конана у периоду адолесценције. Волео је крвав, поштен, мушки посао, копање темеља, сечу дрва, подизање кућа... Није хтео да га ико сажалева, нити помишљао на инвалидску пензију, иако је константно био у шкрипцу што се пара тиче. Хватао се за секиру као за филозофски систем, ударао по стабли-

ма као да је за то направљен, као да у томе још једино види сврху свог постојања, неки смисао.

Увукао је дим дубоко у плућа, скоро да је осетио како га никотин умирује, како му се разлива телом. Мрак је готово зацрнио стабла и гласови шумских животиња постали су гласнији.

Дисао је нормално, не осећајући неизвесност и страх.

МЛАДОЖЕЊА КОЈИ СИЛАЗИ НИЗ СТЕПЕНИЦЕ

Болело га је то што нико не зна за мене и што ћу умрети сам, завејан у овој вукојebinи. Створио сам свашта, али је моје тестаментарно дело било *Младожења који силази низ степенице*, направљено од ствари са ђубришта, бакарних цеви, ручица за бицикл, одбачених кутија помада и картона. Био сам концептуалиста, у младости мало свирао саксофон (има на отпаду), радио као лучни радник и грађевинац, тек да бих упознао другу страну појавног, а истински био задојен психоанализом. Био сам велики љубитељ Хјума, Стравинског (има на отпаду) и црног *гиниса*.

О Другом светском рату сазнавао сам из књига, Трећи прележао на ногама. Пре неколико недеља оболео сам од кризе идентитета, баш кад су се Европа и свет опростили од својих догми, великих истина и есенцијалног.

Дошао сам код њега, ја који сам се још увек мучио са Џоном Бартом (има на отпаду). Видело се да је то срдчан сусрет у позну јесен. Били смо обојица мало луди, ја друштвено-прихватљиво луд, он – уметнички ненормалан, како правим уметницима доликује. Рекох му да правимо питу од речи, пошто ништа паметније нисам могао да смислим.

– Пите од речи са сиром или са месом? – рекао је.

***

Волео сам лудакe, али само ако нису агресивни. Они су били од оног света, а ја сам уточиште од овог тражио у њему. Могли смо сатима да причамо о константи непомирљивости у делима великих уметника (има на отпаду), од којих сам ја признавао неколико стотина, а он само једног.

– Бекет – говорио је, док су му зуби испадали а на местима испалих, расли нови. – Бекет...

***

О мени нико ништа није знао, чак ни то да сам пре много година био само фетус без циља, критичког мишљења, емоционалне интелигенције. А о њему се знало све, осим да је гајио извесне симпатије према мени и доживљавао ме као свог будућег биографа.

– Види – рекао ми је – кад ја постанем Тито, ти ћеш бити мој Владимир Дедијер.

Временом се заинтересовао за моју животну причу. Младост сам провео у Холандији, као трговац краденим уметнинама, зрело доба у Кенији, трансформисан у краља животиња, у Србију сам се вратио са 52 године. Тврдио сам да је Србија идеална земља за уметнике. Тврдио сам да је овде земља иста она из библијских времена, имао сам само речи хвале за парадајз и паприку. Морам рећи да је и он био наклоњен купусу. Није имао времена за друштвено прихватљиву слику, жену, децу, породицу, родбину, статусне симболе, пензионо и инвалидско осигурање. Са 33 године доживео је Просветљење. Био је сам у соби једног напуштеног дворца, друштво су му правили неки светлећи предмети из непознатих галаксија, када је неколико припадника тајне полиције који су планирали државни удар улетело и рекло му:

– Ти си нови Ли Харви Освалд!

***

Од тог времена, за њега су се нагло заинтересовале тајне службе и уметнички кругови тога времена. Много је тога лепог проживео од тада. Жене, новац, партијска непогрешивост, статус божанства у затвору, прелазак у вишу димензију, а онда је једне ноћи, у стадијуму потпуне наркозе изазване прекомерним конзумирањем мученице, набасао на мене у картонској кутији поред шина. Узео ме је у руку као маче, помазио ме мало, ставио у џеп капута и однео кући. Када је дошао себи, спремио ми је сендвич и вратио ме на железничку станицу, али, од тада је успостављен ко-смички круг који никад неће моћи да се прекине.

***

Знам да ће учинити све да у историји уметности (има на отпаду) моје име буде уписано великим словима. *Младожења која силази низ степеннице* биће мој печат у времену, доказ да нисам узалуд живео. Гомила људи протраћи свој живот у узалудним по-

кушајима да не умре пре времена. Кад *Младожења* постане чињеница, кад га повежу са мном као што *Гернику* повезују са *Пикасом* или *Мислиоца* са *Роденом*, ја могу одмах да се опростим са овим светом.

***

– Како би било лепо да се сусретнемо у надреализму – кажем му ја – ја да будем ваш биограф и да будем познат као ваш биограф, а ви да будете замрзнута светлост са фарова локомотиве која води у слободу.

– Било би лепо – каже он. – Само ја сада имам 73 године и ускоро ћу низ степенице, па кроз онај тунел...

– Увек сам мислио да ћу у животу нешто постићи, а ето, нисам успео ништа.

– Како ниси, а оно...

Показује ми ону гомилу заварених цеви, картона, кутија ручица за бицикл у ћошку, тресемо се, свесни да је ово можда последњи оброк који ћемо поделити крај контејнера, мој гуру, човек који ме је научио како се краде у јавном превозу, човек који ме је као бебу узео са ђубришта и помогао ми да прегурам ових 40 година.

– То је само гомила крша са отпада – кажем.